

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL 2012 - 2024

Vedtatt av kommunestyret 26.09.12

Forord

Kommuneplanen er det overordnede dokumentet for kommunens langsiktige virksomhet. Utarbeiding av samfunnsdelen handler om å forstå den utviklingen som er mest gjeldende i dag. I forhold til de trendene som oppleves som gode og positive, foreslår kommuneplanen hvordan disse kan videreutvikles og vedlikeholdes for å oppnå ønsket utvikling. I forhold til de trendene som oppleves som mindre gode, foreslår kommuneplanen tiltak som kan bidra til å snu utviklingen i ønsket retning.

Arbeidet med revisjon av kommuneplanen startet opp i 2010, og har dermed involvert både forrige og sittende kommunestyre og planutvalg. Planutvalgene har vært styringsgruppe for revisjon av kommuneplanen.

I revisjonsarbeidet har det vært et mål å sikre en god forankring og deltakelse både hos politikere, innbyggere og ansatte. I tillegg har en trukket inn eksterne ressurspersoner ved behov. I februar 2011 ble det gjennomført en såkalt Planfestival hvor både innbyggere, politikere, skoleelever, barnehagebarn og kommunens ansatte bidro med en rekke innspill til kommuneplanen. Kåre Valebrokk innledet til og ledet paneldebatten med lokalpolitikere. I tillegg har Paal-Helge Haugen bidratt i arbeidet med samfunnsdelen, og Dag Ellingsen i Oxford Research har utarbeidet rapporten Levekår i Songdalen.

Håpet er at kommuneplanen blir et viktig styringsverktøy for Songdalen i årene som kommer, og at de konkrete oppfølgingstiltakene kan bidra til at kommunens innbyggere i enda større grad kjenner seg igjen i visjonen «Songdalen for livskvalitet».

Innhold

Forord	s. 2
I. Innledning	s. 4
II. Visjon og verdigrunnlag	s. 5
III. Status og utfordringer	s. 6
IV. Kommunens rolle som samfunnsutvikler	s. 7
boligpolitikk	s. 7
sentrumsutvikling	s. 7
næringsutvikling	s. 8
miljø – og bærekraft	s. 9
regional utvikling	s. 10
samferdsel	s. 11
V. Kommunen som tjenesteleverandør	s. 12
barn og unge	s. 12
folkehelse og kultur	s. 14
omsorg	s. 16
VI. Kommunen som organisasjon	s. 18
utvikling og kompetanse	s. 18
helsefremmende arbeid	s. 18
rekruttering og likestilling	s. 19
informasjon og dialog	s. 19
lokaldemokrati	s. 20
økonomi, effektivitet og ressursutnyttelse.	s. 20
samfunnssikkerhet og beredskap	s. 21
Scenario Songdalen	s. 22
Utbyggingsprogram 2011 – 2015	s. 26

I. Innledning

Kommuneplanen er det overordnede og samordnende styringsdokumentet i kommunen. Kommuneplanen skal gi rammer for virksomhetenes planer og tiltak samt rammer for kommunens arealbruk. Planen består av en samfunnsdel og en arealdel med bestemmelser, som er juridisk bindende for arealbruken.

Planhorisonten er 12 år for samfunnsdelen og 4 år for arealdelen. Minst en gang hver valgperiode skal kommunestyret vurdere kommuneplanen, legge opp planstrategi samt vurdere behovet for revisjon.

Forrige gang kommuneplanen ble vedtatt var i 2006.

Plan – og bygningsloven er den juridiske rammen for kommuneplanen. Loven har følgende hovedformål:

bærekraftig utvikling
samordning
åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning
langsiktige løsninger og konsekvensutredninger
universell utforming
barn og unges oppvekstvilkår
estetisk utforming av omgivelsene

Gjennom kommuneplanen skal kommunestyret formidle hvilke overordnede utviklingsretninger de vil arbeide etter, med hovedvekt på visjon, mål og strategier. Dette følges så opp med konkrete tiltak som vil gå fram av økonomiplan, handlingsprogram eller sektorplaner.

Samfunnsdelen skal inneholde visjon, overordnede mål og strategier for kommunen som:

- tjenesteyter
- samfunnsutvikler
- arbeidsgiver
- ressursforvalter

Den skal være retningsgivende for politisk og administrativt arbeid og utvikling innenfor ovennevnte oppdrag.

Arealdelen er en oversiktsplan med juridisk bindende kart og bestemmelser som viser hvordan arealene i kommunen skal brukes.

Planprogram

Innledningsvis i revideringsprosessen utarbeides et planprogram som grunnlag for planer som kan ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn. Planprogrammet skal også gjøre rede for formålet med planarbeidet, prosesser, frister, medvirkning og valg av alternativer. Kommunestyret vedtok planprogrammet for denne revideringen i oktober 2010.

Konsekvensutredning

Alle nye områder som tas inn i arealdelen og som kan få konsekvenser for miljø og samfunn, må konsekvensutredes i henhold til egne rutiner og regelverk.

Organisering

Det er en egen styringsgruppe som har ledet arbeidet med denne revisjonen og er også det organet som har fremmet forslag til kommuneplan overfor kommunestyret. Styringsgruppen utgjøres av de samme personer som er kommunens faste utvalg for plansaker. Styringsgruppen har foretatt prinsipielle avklaringer og anbefalinger gjennom hele prosessens forløp. Styringsgruppa fremmer forslag til ny kommuneplan overfor kommunestyret.

II. Visjon og verdigrunnlag

Songdalen kommunes visjon er:

*Songdalen for livskvalitet
– et mål om trygghet og trivsel for alle*

I dette legger vi blant annet at;

*Songdalen skal være en attraktiv kommune å bo i.
Songdalen skal være en god kommune å vokse opp i, leve i og bli eldre i.
Innbyggerne skal oppleve trygghet for nødvendige tjenester.
Tjenestetilbudet skal være av god kvalitet.*

Kommunen ønsker å benytte visjonen aktivt, hver dag i alt vi gjør. For å videreutvikle kommunens rolle som samfunnsutvikler, er det nødvendig at alle kommunens politikere og medarbeidere har et eierforhold til visjonen.

III. Status og utfordringer - valg av hovedmål og hovedsatsinger

Kommuneplanens samfunnsdel er ikke ment å skulle gi en samlet analyse av tilstanden i kommunen. De situasjonsanalysene som presenteres i kommuneplanen, fokuserer spesielt på utviklingstrekk og forhold som kommunen bør være særskilt oppmerksom på. Analysene i samfunnsdelen bygger i stor grad på offentlig statistikk og sammenlikningsdata (Kostrå, SSB-statistikk, mm.), rapporten Levekår i Songdalen (Oxford Research 2011) og Regional Monitor (Agderforskning rapport 2/2011). De følger som utrykte vedlegg til saken.

I forlengelsen av dette utarbeides det i planen konkrete målsettinger og satsingsområder. Satsingsområder som framgår av samfunnsdelen og som vil kreve endret arealbruk, bør gjenspeile seg i arealdelen.

I tilknytning til den årlige prosessen med revisjon av økonomiplan og handlingsprogram brukes samfunnsdelen aktivt med tanke på å foreta prioriteringer i handlingsprogrammet.

I dialogen med innbyggerne, i dialogen mellom kommunens politikere og administrasjonen og i samtaler med regionale myndigheter, har det utkrystallisert seg en del kunnskap som har endt med følgende hovedsatsinger i kommuneplanen for 2012 - 2024:

- 1. Utvikling**
- 2. Levekår**
- 3. Kultur**

Til hvert satsingsområde er følgende hovedmålsettinger definert:

- 1.**
Bolig-, nærings- og sentrumsområder i Songdalen er kjent for sine positive kvaliteter.
- 2.**
Levekårsutviklingen er positiv. Utdanningsnivået stiger og likestillingen øker.
- 3.**
Kulturelle utviklingstiltak gir Songdalen en tydelig identitet.

I alle beskrivelser som følger videre i samfunnsdelen ligger ovennevnte hovedmålsettinger og hovedsatsingsområder til grunn. Presentasjonen er i fortsettelsen bygd opp om tre viktige roller eller funksjoner kommunen ivaretar som samfunnsutvikler, som tjenesteprodusent og som organisasjon.

IV. Kommunens rolle som samfunnsutvikler

Boligpolitikk

Situasjonsbeskrivelse

I perioden 2000 – 2011 er det tatt i bruk gjennomsnittlig ca. 40 nye boenheter pr. år. Det aller meste av boligmassen i kommunen er eneboliger, men de siste årene har det vært en viss utbygging av enten rekkehus eller lavblokker, først og fremst på Nodeland.

Samordnet areal – og transportplanlegging ligger til grunn for den kommunale planleggingen. Det innebærer at bolig – og næringsområder forsøkes lagt nær transportåre og annen viktig infrastruktur.

Omsetningen av boliger som er til salgs i de mest attraktive områdene i Songdalen skjer etter forholdene raskt. Det kan være en indikasjon på at utbudet av ledige boliger er lavt.

De fleste innbyggerne bor i nedre del av kommunen. Utbygging i nedre del av kommunen er krevende fordi det må tas hensyn til en rekke tunge samfunnsinteresser som;

- jordvern pga. store sammenhengende areal av høy kvalitet i dalbunnen
- krevende topografi i dalsidene
- Songdalselva med sideelver som er et varig vernet vassdrag
- E 39 som går gjennom kommunen

Delmål

Tilby et allsidig boligtilbud der positive bokvaliteter som funksjonalitet, kvalitet og nærhet til natur og kulturtilbud står i fokus

Videreføre prinsippet om samordnet areal – og transportplanlegging

Høy grad av utnyttning i Nodeland sentrum

Satsingsområder

Utarbeide boligbyggeprogram som verktøy for å styre utviklingen (vedlegg til kommuneplanen)

Klargjøre boligmessige konkurransefortrinn

Legge til rette for større eneboligtomter på deler av Nodelandsheia øst og Nodeland syd

Utarbeide estetikkveileder

Vektlegge krav til kvalitet på lekeareal og øvrige fellesareal i utbyggingsavtaler

Sentrumsutvikling

Situasjonsbeskrivelse

Sentrumsområdene i Songdalen er Nodeland og Kilen. I tillegg har vi Rosseland/Brennåsen som handelssenter.

Sentrumsområdene framstår som mindre attraktive og pulserende enn det som er ønskelig. På Nodeland er det tidvis for liten parkeringskapasitet i sentrum på dagtid.

Ved bygging av nytt rådhus, menighetshus og boligblokker på Fagermoen er det lagt vekt på arkitektoniske kvaliteter. Haugenparken i ny og forskjønnert utgave ble offisielt åpnet i september 2012.

Gjennom deltakelse i LISA-prosjektet jobber Songdalen sammen med Vennesla og Birkenes om et felles opplegg for stedsutvikling i blant annet Kilen. Arbeidet med en egen kommunedelsplan for Brennåsen og Rosseland er startet opp, men satt på vent i påvente av nødvendige avklaringer knyttet til valg av kryssløsning på E-39. Kommunen vil ha et tydelig fokus på utvikling av handels – og boaktiviteter, først og fremst på Rosseland, men også i forhold til Brennåsen senter.

Delmål

Nodeland fremstår som et attraktivt kommunesentrum med gode handels- og kulturtilbud.

Kilen fremstår som et attraktivt bygdesentrum.

Det sikres arealer til nødvendige kulturformål på Nodeland og i Kilen.

Handelsaktiviteten på Rosseland og Brennåsen utvikles samtidig som det lages gode trafikale løsninger.

Satsingsområder

Utarbeide ny arealplan for Nodeland sentrum. Utarbeide ny arealplan for Kilen.

Ferdigstille kommunedelsplan for Rosseland og Brennåsen

Fullføre opprusting av Haugenparken

Etablere turstier langs Songdalselva på Nodeland og i Kilen

Arbeide for å sikre finansiering av gang – og sykkelveg fra Vatneli til Finsland bedehus.

Næringsutvikling

Situasjonsbeskrivelse

Songdalen har et allsidig næringsliv. Kommunen er også del av et felles bo – og arbeidsmarked. En konsekvens av dette er stor ut – og innpendling av arbeidskraft. Den store og jevnt økende utfordringen, er den alt for dårlige kapasiteten på E-39 vest for Kristiansand. Ny og bedre E-39 trengs snarest mulig, og det er statens oppgave å sørge for dette.

Mjåvann er kommunens næringsmotor og har regional betydning som industriområde. De siste årene har det vært betydelige investeringer i infrastruktur og en meget kraftig ekspansjon. Det er ca. 80 virksomheter som i alt sysselsetter ca. 1.150 mennesker der. Det er behov for ytterligere utvidelse, noe som også fremgår av Arealplanen for Knutepunkt Sørlandet.

Songdalen ønsker at det blir en bedre fordeling av handel mellom øst – og vest for Kristiansand. Derfor er kommunen opptatt av å legge til rette for etablering av mer handel på Rosseland.

Jord – og skogbruk har tunge tradisjoner i kommunen og det er fremdeles et aktivt landbruksmiljø særlig i Finsland der flere gårdbrukere har satset betydelig de siste årene. Aktiviteten i skogbruket kan og bør økes.

Delmål

Kommunen er en pådriver for å få realisert ny E-39 vest for Kristiansand raskest mulig.

Kommunen bidrar til fortsatt vekst og utvikling på Mjåvann.

Kommunen er en pådriver for å få til mer handel på Brennåsen og Rosseland.

Kommunen bidrar til å utvikle attraktive næringsområder.

Kommunen blir en foregangskommune på biobaserte energiløsninger, fortrinnsvis med utgangspunkt i lokalt råstoff.

Satsingsområder

Effektiv detaljregulering av Mjåvann III.

Fortløpende påvirkning i forhold til bygging av ny E-39 vest for Kristiansand.

Videreutvikle Songdalen Næringsråd og Songdalen Byggforum som kontaktpunkt mellom kommune og næringsliv.

Opprettholde et godt samarbeid med Songdalen Landbruksråd som kontaktpunkt mellom kommune og landbruksnæringen

Miljø og bærekraftig utvikling

Situasjonsbeskrivelse

Songdalen kommune har sluttet seg til tre regionale dokumenter som gir tydelige føringer og forpliktelser i forhold til temaene miljø og bærekraftig utvikling. Det dreier seg om:

- Klima – og energiplanen (vedtatt av alle Knutepunktkommunene vinteren 2009)
- Regionplan Agder 2020 (vedtatt av fylkestingene i juni 2010)
- Felles arealplan for Knutepunkt Sørlandet (vedtatt i juni 2011)

Kommunen har et rimelig godt utbygd busstilbud. Det pågår bygging av kollektivfelt langs E-39 fra Fidjane og delvis inn i Songdalen nå i 2012.

Alle togene på Sørlandsbanen stopper på Nodeland. Dette benyttes av flere pendlere og andre reisende fra kommunen som et alternativ til privatbil. Parkeringsforholdene rundt jernbanestasjonen er forbedret, men bygging av planovergang vil gjøre toget enda mer aktuelt.

De siste årene er det bygd gang – og sykkelveg fra Brennåsen til Hortemo. Behovet for gang – og sykkelveg fra Vatneli til Finsland bedehus er også stort.

Det er bygd mange nye kommunale bygg de siste årene; nytt rådhus, nye skoler og barnehager. De holder moderne standard og er energieffektive. Det er viktig at en tidlig i byggets levealder setter inn tiltak for å motvirke forfall.

Norge har allerede lite dyrket mark pr. innbygger, og det er derfor viktig å ta godt vare på dette i Songdalen. De siste årene er det bygd ned moderate arealer.

Delmål

Songdalen kommunen gjennomfører målsettinger for bærekraftig utvikling slik de kommer til uttrykk i regionale- og nasjonale føringer, samt Knutepunkt Sørlandets arealplan og klima – og energiplan.

Samordnet areal – og transportplanlegging legges fortsatt til grunn som et overordnet prinsipp i all arealplanlegging.

Alle kommunale bygg som enda ikke er det, miljøsertifiseres.

Den kommunale og private bygningsmassen på Fagermoen varmes opp med bioenergi.

Satsingsområder

Utarbeide vedlikeholdsstrategier for den kommunale bygningsmassen og de kommunale vegene.

Legge forholdene til rette for etablering av varmesentral i Nodeland sentrum.

Unngå nedbygging av dyrka jord til bolig – og næringsbebyggelse.

Regional utvikling

Situasjonsbeskrivelse

Songdalen er del av et felles bo – og arbeidsmarked som først og fremst utgjøres av de 7 Knutepunkt Sørlandet – kommunene. Regionen er attraktiv og karakteriseres av befolkningsvekst.

I 2010 ble felles regionplan for Aust – og Vest Agder, Regionplan Agder 2020, vedtatt av begge fylkestingene. Planen har følgende hovedsatsingsområder:

- Klima (høye mål – lave utslipp)
- Det gode livet (Agder for alle)
- Utdanning (Verdiskapning bygd på kunnskap)
- Kommunikasjon (De riktige vegvalgene)
- Kultur (Opplevelser for livet)

Kommunestyret har gjort vedtak om å bruke regionplanen aktivt som grunnlag for revisjon av egen kommuneplan.

Knutepunkt Sørlandet har de siste årene blitt utvidet til å omfatte en hel rekke kommunale samarbeidsordninger. Songdalen deltar på linje med de andre kommunene.

Delmål

Utvikle samarbeidet med våre nabokommuner blant annet gjennom Knutepunkt Sørlandet.
Utvikle samarbeidet med Vest Agder fylkeskommune som regional utviklingsaktør.

Satsingsområder

Iverksetting av innholdet i samarbeidsavtalen som ble inngått mellom kommunen og fylkeskommunen våren 2012.

Samferdsel

Situasjonsbeskrivelse

Det regionale areal- og transportsamarbeidet (ATP-samarbeidet) har utgjort et samferdselsløft for regionen og satt fortgang i realiseringen av en rad tiltak. For Songdalens vedkommende er sammenhengende gang – og sykkelveg fra Brennåsen til Hortemo et resultat av dette. Det er videre bygd en park&ride – plass på Nodeland stasjon, men full effekt av denne får man først når det er etablert jernbaneovergang.

Knutepunktkommunene samarbeider om bompengepakken for Kristiansandsregionen som skal finansiere en rekke utbyggingstiltak i regionen i årene framover.

Den felles arealplanen i Knutepunktet omtaler en ytre ringveg fra Nodeland – Aukland – Mosby – Vennesla – Ålefjær – Kjevik/Sørlandsparken.

Jernbaneverket har vedtatt en reguleringsplan for stasjonsområdet som foreslår park&ride og jernbaneovergang, sykkelparkeringsplass, forlengelse av perrongen og spenstig arkitektonisk løsning. Park&ride er bygd, men jernbaneovergang er enda ikke påbegynt. Dersom Jernbaneverket også bygger jernbaneovergang, vil Nodeland stasjon framstå som meget framtidsrettet, og pendling med tog bør dermed bli et enda mer aktuelt alternativ for innbyggerne.

Tilrettelegging for mer handel på Rosseland og Brennåsen bør ta høyde for at flest mulig av de handlende kan benytte kollektivtransport i forbindelse med handel.

Delmål

Gjennom arealpolitikken bidra til at CO2-utslippene reduseres, samtidig som det legges til rette for effektive transportløsninger.

Satsingsområder

Bidra til at det etableres kollektivknutepunkt på Rosseland.

Bidra til utvikling av stasjonsområdet som kollektivknutepunkt på Nodeland.

Bidra til at gang – og sykkelveg fra Vatneli til Finsland bedehus kan realiseres.

Bidra til at Kuliavegen (fylkesvegen) fra jernbaneundergangen og opp bakkene mot Nodelandsheia/avkjørsel til Svalåsryggen forbedres.

Utarbeide detaljplan for gang – og sykkelveg langs Kuliavegen fra avkjørselen til Svarttjønnheia og frem til Gratjønn.

V. Kommunen som tjenesteleverandør

Barn og unge

Situasjonsbeskrivelse

Det er en høy andel barn og unge i befolkningen. Prognosene viser at dette forholdet vil være relativt stabilt fremover.

Kommunen har en relativt høy andel innvandrere og barn av enslige forsørgere i forhold til de andre kommunene i Knutepunkt Sørlandet.

I forhold til sammenlignbare kommuner mottar en relativt høy andel unge i kommunen sosialhjelp eller uføretrygd.

Resultatene for nasjonale prøver, skolepoeng og eksamen i de siste årene viser at elevene skårer middels eller noe under middels.

Utviklingen i andelen som faller fra i videregående skole er noe ujevn, og i snitt er frafallet for høyt.

Det er en høy andel elever som har spesialundervisning i forhold til sammenlignbare kommuner.

Likestillingsnivået er nokså lavt, noe som kan gjøre voksne til mindre egnede rollemodeller i et moderne kunnskapssamfunn.

I den voksne befolkningen er det et generelt lavt utdanningsnivå.

Det er en klar tendens til økt overvektspromatikk blant barn og unge både i Norge og Songdalen.

Songdalen har en skolestruktur som er økonomisk krevende. Bygging av ny skole i nedre del av kommunen vil kreve store investeringer. En forholdsvis høy andel elever med rett til skoleskyss er utfordrende på driftssida. Det samme er investerings – og driftskostnader i framtidig IKT-struktur. Utgiftene til spesialundervisning og særskilt norskopplæring bør også nevnes som særlige utfordringer.

Barnehager og skoler gir gode fysiske muligheter for varierte kulturelle aktiviteter.

Delmål

Resultatindikatorene viser at elevene skårer på nasjonalt gjennomsnittsnivå eller over.

Alle barn i Songdalen har et tilpasset barnehagetilbud.

Tverrfaglig samarbeid er etablert som plattform for alt arbeid rettet mot barn og unge.

Kommunen er kjent som en kommune som har lyktes godt i integrering av innvandrere.

Kommunen er attraktiv som arbeidsplass for førskolelærere og lærere.

De unge gjennomfører videregående utdanning, og andelen av den yrkesaktive befolkningen som har høyere utdanning øker jevnt i planperioden.

Det er etablert tiltak som tilrettelegger for en helsefremmende livsstil blant barn og unge.

Bosettingsmønsteret avspeiles i en barnehage- og skolestruktur som sikrer alle barn og unge god kompetanse.

Det er etablert et alternativt skoletilbud for elever på ungdomstrinnet som ikke får tilfredsstillende utbytte av det ordinære skoletilbudet. Tilbudet må være preget av høy faglighet.

Barnehagene og skolene fungerer som kulturarenaer, både i forhold til læring og aktivitet.

Satsingsområder

Barnehage og skole må styrkes som pedagogiske arenaer, bla. ved systematisk satsing på barnehage – og skoleutvikling generelt og kompetanseutvikling spesielt. Vedtatt handlingsprogram 2012 -15 synliggjør konkrete tiltak både for skole og barnehage på dette punktet.

Stor innsats for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter og sosiale kompetanse, med særlig fokus på de elevene som ligger i nedre sjikt på resultatindikatorene. Konkrete tiltak er utarbeidet i de politisk vedtatte målene for skolene og synliggjort i nevnte handlingsprogram.

Økt fokus på barn og unges mestring i skolen. Tilpasset og alternativ undervisning utvikles for bl.a. å redusere behovet for spesialundervisning. Som en følge av målsettingen om å redusere andelen elever med spesialundervisning, er det opprettet tverrfaglig gruppe barn/unge som skal lage felles plattform for samlet innsats på barn og unge feltet slik at alle barn/unge med behov for særskilte tiltak fanges opp tidlig og skjevutvikling forebygges.

Det må bygges nye barnehageplasser for til en hver tid å ha full barnehagedekning. Det settes i gang bygging av ny barnehage i Kilen i 2012. I ny arealdel vises Vollan på Nodeland som område for framtidig offentlig bebyggelse.

Målrettet innsats for at alle barn i Songdalen bruker barnehage, basert på kartlegging av hvilke barn som ikke er i barnehage.

Tidlig intervensjon på tvers av enhetene er nødvendig for at barn og unge som er spesielt utsatte fanges opp og ikke faller ut av barnehage og skole. Målrettede tiltak rettet mot både det enkelte barn og spesielle grupper, f.eks. for å sikre den nødvendige språkutviklingen, utvikles.

Utvikle strategier og tiltak for å sikre at de unge gjennomfører videregående og høyere utdanning.

Utvikle tiltak som fremmer aktivitet og god helse blant barn og unge. Alle skolene i kommunen er med i Trivselsprogrammet, et program for mer lek og økt trygghet i friminuttene, som har til hensikt å øke aktiviteten i friminuttene og forebygge mobbing.

Det er en sammenheng mellom boligpolitikk, stedsutvikling og skolestruktur. Det er viktig at barnehagene og skolene ligger der elevene bor, slik at en kan redusere skysskostnader. For Finsland skole sin del er det spesielt viktig at det etableres nok nye boliger i Finsland. Dette er viktig for å gi et elevgrunnlag som er høyt nok.

Kommunestyret vedtok i forbindelse med behandling av handlingsprogrammet 2012 – 2015 at det skal settes i gang en skole- og barnehagebehovsutredning. Oppdraget er gitt til Tjeneste- og levekårskomiteen, som skal vurdere struktur, fremtidige elevprognoser, samarbeid mellom skolene og administrativt samarbeid. Det vil være naturlig at spørsmålet om plassering av framtidige skoler og barnehager tas opp i forbindelse med dette arbeidet.

Bevisst satsing på praktisk / estetiske og kulturelle ferdigheter og aktiviteter som en integrert del av læringsarbeidet. Kommunen har etablert ungdomshuset X-ray, planlagt etablering av ungdomshus i Finsland, opprettet hel prosjektstilling som SLT-koordinator og har innredet hensiktsmessige lokaler for kulturskolen.

I alle tiltak bør det, så langt mulig, være sikret at man motarbeider økende ulikhet mellom barn fra forskjellige lag og med ulik etnisk bakgrunn.

Folkehelse og kultur

Situasjonsbeskrivelse

Mye av grunnlaget for god helse i oppveksten og gjennom livsløpet legges i barne- og ungdomsårene. Folkehelsearbeid handler om å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge, forebygge sykdom og skader, og å utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, beskytter mot helsetrusler og som fremmer fellesskap, trygghet, inkludering og deltakelse. Folkehelsearbeid krever systematisk og langsiktig innsats både i og utenfor helsetjenesten, og på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Prognoser mot 2030 viser for Songdalen en sterk økning i livsstilsrelaterte sykdommer

Kommunen har ikke en samlet oversikt over sine folkehelseutfordringer, men mange opplysninger fremkommer gjennom Folkehelseinstituttets data for kommunen som ble presentert januar 2012 og i FoU- rapport nr. 2/2011 fra Agderforskning – Regional Monitor.

Det er en høyere andel yngre uføretrygdede i kommunen sammenlignet med resten av fylket.

Det er høyere kreftdødelighet blant menn i Songdalen enn i Vest – Agder og landet.

Selv om det er en rekke gode programmer innen folkehelsefeltet som pågår i skole, nettverk, lag og foreninger, har kommunen likevel klare utfordringer på området.

Kommunen har et variert lag – og foreningsliv. Dette utgjør et viktig potensiale for både bedre folkehelse og et bredt kulturliv.

Kulturfeltet er ikke godt nok integrert i plan – og utviklingsprosesser.

Det er få uformelle møteplasser som for eksempel kafeer, torg og parkanlegg, i kommunen.

Det er et stort potensiale for friluftslivsaktiviteter i nærmiljøene.

Delmål

Folkehelseperspektivet er tydelig til stede i alle plan – og utviklingsprosesser og all aktivitet i kommunen. Teknisk enhet trekkes aktivt med da særlig Plan og bygningsloven gir sentrale føringer for all kommunal utvikling.

Kommunen har god oversikt over de lokale folkehelse – og levekårsutfordringene.

Andelen sysselsatte øker, og færre arbeider deltid.

Kulturfeltet er integrert i plan – og utviklingsprosesser.

Det er etablert flere gode, uformelle møteplasser (parker, torg, kafeer) og gode anlegg for ulike aktiviteter.

Det er etablert et kulturhus i kommunen.

Satsingsområder

Folkehelse – og levekårsutfordringene i kommunen kartlegges. Dette skjer ved bistand fra eksterne forskningsmiljøer for tolking av data gjeldende Songdalen kommune og ved egne kartlegginger av folkehelsesituasjonen.

Det utvikles egne folkehelsemål i alle enheter. Folkehelseforum (tverrfaglig sammensatt) ble etablert høsten 2011 med målsetting om å utvikle en folkehelseplan for kommunen. Planen vil bli politisk behandlet i kommunestyret.

I løpet av våren 2012 fremskaffer kommuneoverlege og folkehelsekoordinator oversikt over igangsatte folkehelseiltak i alle enheter.

Samarbeidsarenaer mellom kommunen og næringslivet videreutvikles for å gi unge uføre mulighet til å delta i arbeidslivet.

Kultur må inn som en premissleverandør i oppstarten av kommunens plan – og utviklingsprosesser, med særlig vekt på arealplanlegging.

Det foretas blant annet gjennom kommende handlingsplaner for idrett og kultur, en konkret prioritering av hvilke aktivitetstiltak og anlegg som skal realiseres: Dette basert på mottatte innspill til kommuneplanen.

Det etableres møteplasser som skal bidra til større samhold og identitet.

Omsorg

Situasjonsbeskrivelse

Prognoser mot 2030 viser en klar vekst i andelen av de eldste innbyggerne i kommunen, en prosentvis økning som ligger godt over forventet økning ellers i landet.

I følge prognosene må det også forventes en sterk økning i antallet slagtilfeller, og en markert økning i antallet demenspasienter.

Disse forholdene, i tillegg til forventet økning i livsstilsrelaterte sykdommer, vil gi et betydelig press på helse – og omsorgstjenestene for å klare å opprettholde tjenestene på dagens nivå.

Det er et økende press på helse – og omsorgstjenestene, inkludert NAV-feltet, og den nye Samhandlingsreformen vil trolig også bidra til dette. Samhandlingsreformen, som trådte i kraft fra 01.01.12, bygger blant annet på en overordnet målsetting om å redusere sosiale helseforskjeller, og at alle skal ha et likeverdig tilbud om helsetjenester uavhengig av diagnose, bosted, personlig økonomi, kjønn, etnisk bakgrunn og den enkeltes livssituasjon. Målene med reformen er blant annet dempet vekst i bruk av sykehustjenester ved at en større del av helsetjenestene ytes av kommunehelsetjenesten - forutsatt like god eller bedre kvalitet, samt like kostnadseffektivt.

Det er mangel på boliger for vanskeligstilte og det er behov for å styrke oppfølgingen av enkeltpersoner som strever med å mestre sitt daglige liv med blant annet opprettholdelse av en tilfredsstillende boligsituasjon.

Unge personer med psykiske lidelser og / eller rusproblemer blir ikke godt nok ivaretatt. Kommunen har utfordringer knyttet til tilfredsstillende samordning av tjenestetilbudet særlig overfor brukergrupper med et omfattende hjelpebehov.

Det vil sannsynligvis bli økende rekrutteringsutfordringer til helse – og omsorgstjenestene.

Delmål

Det gis helse – og omsorgstjenester av god kvalitet i form av riktig tiltak, på riktig nivå og til rett tid, basert på faglighet, og brukernes egenmestring vektlegges.

Songdalen kommune driver et omfattende og godt folkehelsearbeid, og utnytter mulighetene Samhandlingsreformen gir på dette feltet.

Det er etablert tverrfaglig boligjeneste for å ivareta boligforhold og oppfølging for alle grupper av vanskeligstilte.

Tjenestene til personer med psykiske lidelser og/eller rusproblemer blir godt ivaretatt ved at tjenestene fremstår som helhetlig og samordnet.

Satsingsområder

Økt prioritering av institusjonsplasser til rehabilitering, utredning og øyeblikkelig hjelp for å møte utfordringene som Samhandlingsreformen gir.

Dimensjoneringen av plasser til heldøgns omsorg tilpasses den demografiske utviklingen.

Det satses på velferdsteknologi som et supplement til de kommunale tjenestene. Velferdsteknologi er først og fremst et virkemiddel for helsepolitiske mål om kvalitet, effektivitet og helhetlig pasientforløp.

Utviklingscenteret for sykehjem og hjemmetjenester er aktivt med i kvalitetsutviklingen av tjenestene, og har en aktiv rolle i profileringen av kommunen.

Det er satt i gang en OU prosess der målet er en best mulig hensiktsmessig organisering og faglig innretning av tjenestene til personer med psykiske lidelser og/eller rusproblemer.

Det etableres en kommunedekkende, tverrfaglig boligjeneste.

VI. Kommunen som organisasjon og arbeidsgiverrollen

Songdalen kommune skal i sin rolle som organisasjon og arbeidsgiver prioritere ressurser, både arbeidskraft, kompetanse og budsjettmidler slik at kommunens overordnede mål innen levekår, utvikling og kultur kan nås.

Utvikling og kompetanse

Situasjonsbeskrivelse

Songdalen har, særlig gjennom Utviklingscenter for hjemmetjenester og sykehjem, jobbet systematisk med fag- og kompetanseutvikling i en årrekke. Skolene driver systematisk kompetanseutvikling i knutepunktsamarbeidet. Kommunen har igangsatt lederopplæringsprogram for toppledere, enhetsledere og mellomledere med personalansvar. Den samlede utviklingskompetansen gir et godt utgangspunkt for å styrke hele organisasjonens utviklings- og endringskompetanse.

Delmål

Ledere og ansatte ser at kompetanseutvikling og endring er en naturlig del av jobben.

Enhetene prioriterer utviklingsorienterte og endringsvillige søkere ved ansettelse.

Kommunen har til enhver tid riktig kompetanse for å møte faglige krav og utviklingsbehov, særlig i forhold til overordnede målsettinger innenfor levekår, utvikling og kultur.

Songdalen kommune er en attraktiv arbeidsplass som gir ansatte muligheter til faglig vekst og utvikling.

Satsingsområder

Utarbeide strategiske kompetanseutviklingsplaner som i særlig grad bygger opp om kommuneplanens overordnede målsettinger knyttet til levekår, utvikling og kultur. Det er særlig viktig å prioritere kompetanseutvikling i skole- og barnehage hvor de ansatte har størst mulighet for å motivere til og skape grunnlag for at Songdalens unge i større grad velger å ta høyere utdanning.

Kvalitetssikre ansettelse i forhold til prioriterte kompetansebehov.

Løpende kompetanseutviklingsprogrammer for ledere med vekt på utviklings- og endringskompetanse.

Helsefremmende arbeid

Situasjonsbeskrivelse

Kommunen har hatt høyt sykefravær. De siste årene har vi hatt økt fokus på nærværarbeid, og dette har fra 2010 ført til redusert fravær, men fraværet er fortsatt for høyt.

Delmål

Songdalen kommune er en helsefremmende arbeidsplass med motiverte og myndiggjorte ansatte og bidrar med dette til en positiv utvikling av levekårene i kommunen.

Fraværet er stabilt lavt og ansatte gir uttrykk for trivsel og arbeidsglede.

Satsingsområder

Kommunen skaper en helsefremmende arbeidsplass gjennom å utvikle motiverte og myndiggjorte medarbeidere.

Enheter med høyt sykefravær følges spesielt opp.

Rekruttering og likestilling

Situasjonsbeskrivelse

Songdalen klarer i dag i stor grad å rekruttere kvalifisert arbeidskraft innen de fleste fagområder. Likevel svinger tilgangen på kvalifisert arbeidskraft fra år til år, og kampen om arbeidskraften vil bli hardere i årene som kommer. Kjønnbalansen er skjev bla. ved at kvinner er overrepresentert i oppvekst- og omsorgssektoren og menn i teknisk sektor. Likeledes avspeiler heller ikke kommunens ansatte Songdalens befolkningssammensetning ved at innvandrere er sterkt underrepresentert. Kvinner har også gjennomsnittlig lavere stillingsstørrelser og lavere lønn.

Delmål

Kommunen oppfyller KS sin målsetting for lærlinger i kommunal sektor (1 lærling pr. 1000 innb).

Songdalen er en attraktiv arbeidsplass som får besatt ledige stillinger med kvalifiserte søkere.

Kommunens ansatte avspeiler befolkningssammensetningen.

Alle som ønsker det, har heltidsstilling.

Gjennomsnittlig lønnsnivå og stillingsstørrelse er lik for kvinner og menn ansatt i kommunen.

Satsingsområder

Arbeidsgiverpolitikken utvikles i lys av overordnede målsettinger innen levekår, utvikling og kultur for å sikre at en rekrutterer og beholder riktig kompetanse.

Plan for likestilling og heltid revideres årlig.

Informasjon og dialog med innbyggerne

Situasjonsbeskrivelse

Kommunens hjemmeside gir informasjon om bl.a. tjenestetilbud, organisasjon, kulturkalender og politisk møtevirksomhet. I tillegg til kontaktskjema på hjemmesiden er kommunen på Facebook. Enhetene benytter seg i forskjellig grad av brukerundersøkelser eller systematiske metoder for å få tilbakemelding på kommunens tjenestetilbud.

Delmål

Kommunen prioriterer ressurser og har strategisk kompetanse innenfor kommunikasjon og IKT.

Kommunen kommuniserer og informerer målrettet i forhold til innbyggere, næringsliv, turister og potensielle innflyttere.

Det er gode systemer for tilbakemelding fra innbyggere og næringsliv, særlig i forhold til satsingsområdene og målsettinger innen levekår, utvikling og kultur.

Satsingsområder

Songdalen utvikler en kommunikasjonsstrategi som tar utgangspunkt i kommuneplanens overordnede mål knyttet til levekår, utvikling og kultur.

Brukerundersøkelser og tilbakemeldinger brukes systematisk for å bedre kvalitet og måloppnåelse i forhold til overordnede mål. Levekår, utvikling og kultur gis særlig prioritet.

Lokaldemokrati

Situasjonsbeskrivelse

Songdalen har i tillegg til kommunestyre, formannskap og planutvalg, valgt komiteer i stedet for faste utvalg.

I likhet med landet for øvrig har valgdeltakelsen sunket over tid, og partiene har i økende grad utfordringer med å skaffe kandidater til valglistene. Blant folk flest er det begrenset interesse og engasjement rundt politiske saker.

Songdalen har ikke gjort innbyggerundersøkelser eller innhentet opplysninger om hvordan borgerne vurderer lokaldemokratiet i forhold til fire viktige sider ved et godt lokaldemokrati (pålitelig styre, ansvarlig styre, borgernært styre og effektivt styre).

Delmål

Valgdeltakelsen øker og er godt over landsgjennomsnittet.

Songdalen skårer over gjennomsnittet i undersøkelser som måler lokaldemokratiet i forhold til ovennevnte fire parametre for politisk styring.

Satsingsområder

Gjennomføre jevnlige innbyggerundersøkelser om opplevelsen av lokaldemokratiet.

Systematisk politikeropplæring i hver valgperiode med særlig vekt på utøvelse av godt lokaldemokrati og gjennomføring av overordnede målsettinger med særlig vekt på kommuneplan- og økonomiplanarbeid.

Økonomi, effektivitet og ressursutnyttelse

Situasjonsbeskrivelse

KOSTRA viser et sammensatt bilde av Songdalens ressursbruk, produktivitet og effektivitet. Bildet varierer over tid og avspeiler ofte lokale prioriteringer. Kommunen har bare i begrenset grad maktet å tilpasse utgiftsnivået i tråd med overordnede målsettinger om et driftsresultat på 3%.

I løpet av de 4 siste årene har netto driftsresultat variert fra positivt 27,6 mill. kroner til negativt 19,8 mill. kroner.

Variasjonene er i stor grad relatert til avkastningen i finansmarkedene og tilførsel av momskompensasjon inn i driften. Store variasjoner i resultatene vanskeliggjør den kommunale planleggingen og er en betydelig stressfaktor for ansatte og politikere i hele organisasjonen.

Delmål

KOSTRA viser at kommunen har et nivå på de ulike tjenesteområder som står i forhold til tilgjengelige ressurser, politisk prioriteringer og tjenestenivået i sammenlignbare kommuner.

Kommunen skal ha en stabil og forutsigbar økonomi for å kunne planlegge driften og investeringene inn i fremtiden.

Rammevilkårene skal være mest mulig forutsigbare og skal ligge til grunn i den kommunale planleggingen.

På grunnlag av økonomiske nøkkeltall og forventet demografisk utvikling skal ressursene fordeles mellom driften og investeringsoppgaver i et balansert forhold slik at ikke investeringene trekker ut for mye ressurser av driften, og at ikke driftsnivået blir så høyt at ikke kommunen har råd til å fornye sine bygg og anlegg.

Kommunen budsjetterer med et årlig driftsresultat på 3 %.

Begrenser nye låneopptak slik at ikke det økonomiske handlingsrommet forverres.

Opparbeide fond i en størrelsesorden som sikrer realverdien av kraftfondet og som gjør kommunen i stand til å tåle et tap i finansmarkedet tilsvarende det som beregnes i de årlige stresstestene.

Satsningsområder

Songdalens ressursbruk og effektivitet analyseres jevnlig i forhold til egne valgte prioriteringer og sammenlignbare kommuner.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Situasjonsbeskrivelse

Kommunen har gode krise- og beredskapsplaner. Gjeldende risiko- og sårbarhetsanalyse er fra 2007-2008, men det er i 2012 igangsatt revisjon av denne. Det holdes årlige kriseøvelser og beredskapsrådet møtes årlig.

Delmål

Kommunen har god beredskap for å takle uønskede hendelser som truer samfunnssikkerheten.

Satsingsområder

ROS-analyser revideres i hver kommunestyreperiode. Det utarbeides tiltaksplaner på alle samfunnskritiske områder.

Vedlegg til kommuneplanens samfunnsdel:

Scenario Songdalen

.....Og så var det allerede 2024

«Her om dagen var jeg nødt til å rydde i gamle papirer og dokumenter – slike som bare vokser og vokser i store stabler, til de truer med å vokse oss helt over hodet. Problemet er at jeg ofte blir sittende og lese i det jeg finner, så oppryddingen kan ta dagevis. Jeg er visst mer nysgjerrig enn jeg er effektiv. Midt nede i en av stablene fant jeg et eksemplar av kommuneplan 2012 – 2024 for Songdalen. Den var litt gulnet i kantene, og da jeg begynte å bla i den, gjenfant jeg mine egne gamle kulepennermerker i margen, og noen spørsmålstegn jeg ikke helt kunne forstå hvorfor jeg hadde satt der. Men slik er det, tiden går og minnene blekner. Og ute av kommunepolitikken har jeg vært lenge nå.

Gjensynet med kommuneplanen fra 2012 var både tankevekkende og gledelig. Tiden er ingen fast og solid størrelse: Tolv år kan være lang tid, i perioder der storsamfunnet er i sterk forandring og lokalsamfunnet viser seg utviklingsdyktig og i stand til å fange opp det beste i den allmenne forandringen som pågår. Men de samme tolv årene kan også være meget korte for en kommune i stagnasjon eller tilbakegang, uten evne til både å tenke nytt og ta vare på det beste av det gamle. Der ingenting skjer, står tiden stille. Eller kanskje den til og med går baklengs.

Heldigvis tilhører Songdalen den første kategorien av kommuner. Det ser jeg tydelig, når jeg blar i den gamle langtidsplanen.

Planen inneholder mange gode og riktige formuleringer og målsettinger. Å si at alle disse er innfridd, ville nok være å overdrive. Dessuten har det dukket opp nye utfordringer i de mellomliggende årene. Så det står en del igjen. Men vi er på god vei, og vi er langt på vei.

Det har vært en stor befolkningstilvekst disse årene, større enn tilfellet er for de fleste kommunene i regionen. Den sterke veksten i boligpriser i bysentra og de nærmeste bynære områdene fra 2010 og framover, har gitt Songdalen et fortrinn, også fordi kommunen tidlig forstod at det måtte tilrettelegges attraktive og ikke minst romslige tomteområder. Vi har i 2024 passert 7000 innbyggere, med god margin. Det gledelige er at veksten ikke bare har skjedd i de mest sentrale områdene i Songdalen, men også i kommunens øvre del. Kilen har blitt et langt bedre utviklet bygdesentrum, og infrastrukturen i dette området har stort sett maktet å holde tritt med utviklingen. Med befolkningstilveksten har det også blitt grunnlag for en høyst nødvendig utvidelse av busstilbudet, gjennom hele Songdalen, i tråd med kommunens generelle ønske om sterkere satsing på kollektivtrafikk. At største delen av befolkningstilveksten har skjedd ved tilflytting av yngre familier, har bedret alderssammensetningen i kommunen, og hatt betydning for skatteinngangen. Men det har også gitt utfordringer, fordi yngre familier med barn har ført til press på barnehager og skoler. Kommunen så tidlig i langtidsperioden at dette måtte bli prioriterte oppgaver, og satte i verk spesielle tiltak rettet mot denne sektoren. Uten slike tiltak ville nok ikke tilflyttingen kunne fått et slikt omfang som den faktisk fikk. Så sent som i går gikk jeg forbi en av de nye

barnehagene, og det var en glede å se alle ungene i vilter aktivitet. Blant ungene var det også en god andel med annen etnisk bakgrunn, eller 'minoritetsbakgrunn', som vi brukte å si før i tida. Uten tvil er dette noe av det viktigste for å fremme stadig bedre integrering.

Parallelt med opprusting og nybygging innen skole og barnehager, ble det iverksatt nye faglige initiativer for å styrke læringsmiljøet. I dag rapporteres det at snittresultatene i skolen går opp, og like viktig: flere elever lar seg motivere til å satse mer på skolen, og til å søke videre utdanning.

Utviklingen av tiltak rettet mot ungdom, i offentlig så vel som i privat regi, har vært gunstig utover på 10- og 20-tallet, både når det gjelder arbeid og fritid. Av særlig stor betydning var det nok at det ble satt i verk et tettere samarbeid mellom kommunen og næringslivet, noe som førte til flere lærlingplasser og nye muligheter for de som har lett for å falle utenfor arbeidslivet. Det kom ambisiøse program for arbeidstrening og rehabilitering, som også omfattet andre aldersgrupper enn de yngste. På det tidspunktet da langtidspanen ble utformet, var tallet på unge uføretrygdede og sosialhjelpsmottakere faretruende høyt. Det er gledelig å se at denne andelen har vist synkende tendens på 20-tallet. Dette vil utvilsomt ha mye å si for å motvirke dannelsen av uheldige ungdomsmiljøer. Ungdomstiden kan være en vanskelig og turbulent periode for mange, og verdien av et godt omgivende miljø kan neppe overdrives. Styrkingen av barnevernet begynner også for alvor å vise resultater. Det måtte en mentalitetsforandring til: innenfor stramme kommunale budsjetttrammer kan det være fristende å skyve på forebyggende tiltak – men dette straffer seg, ofte raskere enn en skulle tro. Det straffer seg med tanke på det generelle livsmiljøet, og det straffer seg økonomisk. Det er alltid både vanskeligere og dyrere å reparere enn å forebygge, men denne innsikten kan det være fort å glemme når det knives om budsjettkronene. Det er nok noe de folkevalgte til stadighet må minnes på.

Den innsatsen som Kulturskolen gjør, har også blitt mye mer synlig. Flere og flere opplever hvor viktig Kulturskolen er, både som allmenn kulturaktør, som ungdommers arena for læring og mestring, og som uttrykksmulighet i den enkelte ungdommens liv. En kan ikke forvente et blomstrende kulturliv i en kommune som vår, dersom ikke innbyggerne får gode inngangsporter allerede tidlig i livet. Og kulturlivet har en verdi i seg selv, også bortenfor det som lar seg måle i kroner og øre. Kulturskolen har i de senere årene blitt mer utoverrettet, med flere konserter, oppvisninger og annen deltakelse. Samtidig har Kulturskolen i økende grad søkt samarbeid. Et eksempel er skrivekurs arrangert sammen med skolen og biblioteket. Kommunen har sett at dette er et vesentlig barne- og ungdomsarbeid, og har bidratt til å holde deltakeravgiftene på et nivå som de fleste kan klare.

I eldreomsorgen er det nok fremdeles uløste oppgaver, det lar seg ikke nekte. Men kommunen er i ferd med å utvikle nye tilbud som lover godt, innen f. eks. hjemmebasert pleie. Og samarbeidet med Universitetet i Agder, bl.a. om pleie av eldre med demens, har ført til at disse gruppene blir ivaretatt på en langt bedre måte.

I 2012, da planen ble laget, var ikke Nodeland sentrum allverdens å rope hurra for. Men ny sentrumsplan og ny bebyggelse gav ny giv, og oppgraderingen av jernbanestasjonen og området omkring hadde mye å si, ikke minst fordi samarbeid med Jernbaneverket og NSB førte til flere togavganger og langt bedre muligheter for togpendling. Dette gir nå en viss avlastning for trafikken på Songdalsveien og E39. Men behovet for ny – og tryggere! – E39 har vært det store ankepunktet for kommunen i to tiår. En del har skjedd, men på ingen måte nok til at vi kan si at vi har fått den fullstendige fornyelsen vi håpte på, og mener vi har krav på. Mange av oss mener dette er samfunnsøkonomisk korttenkt. Det ser ut til at det ennå ikke har

gått helt opp for de sentrale myndigheter at flikking og delvise løsninger ikke bare blir utilfredsstillende, men også dyre i det lange løp.

Den utvidelsen og oppgraderingen som skjedde med Haugen-parken har vist seg å være et langt viktigere tiltak enn de fleste ante da arbeidet ble igangsatt i 2012. Parken har blitt en av de viktigste fellesskapsarenaene i bygda, i hvert fall fra april til september. (Men den er sannelig vakker også med nysnø på, eller når julegrana tennes!) Estetisk sett gav parken et løft til Nodeland sentrum, ikke bare ved sin utforming, men også ved at kunsten i parken har blitt mer mangfoldig. Ikke mange kommuner av vår størrelse kan skilte med en lignende skulpturpark. I forlengelse av parken finnes også to arkitektonisk sett meget vellykkede bygg, tilpasset mangfoldige bruksområder: menighetshuset og rådhuset, som ble reist tidlig på 10-tallet, og vitner om ny sans for estetiske verdier i det offentlige rom. De nye turveiene langs Songdals-elva er både vakre, letttilgjengelige og mye brukte. I dag benyttes Haugen-parken flittig, først og fremst som møtested, men også til å arrangere utendørs-evenement, som konserter og lignende. Det er en glede å gå i parken og se at alle møtes der, mødre og fedre med barnevogner, pensjonister, folk i sin beste alder som spiser lunsjpakka si og myser mot sola, og slett ikke så få unge kjærestepar som hvisker hverandre hemmeligheter i øret.

Men den aller viktigste effekten av park-fornyelsen var kanskje av et annet slag. Den kom i stand ved et unikt samarbeid mellom kommune, lokalt næringsliv og private entusiaster. Dette samarbeidet ble så vellykket at det dannet mønster for flere tiltak utover på 10- og 20-tallet, og andre kommuner har senere forsøkt å kopiere vår samarbeidsmodell. Dette er hva vi kan kalle en ny type dugnadsånd for det 21. århundre, og det er tydelig at slike samarbeidsformer har vært viktige for å bygge identitet og tilhørighet, noe som kan være vanskelig nok, i en så by-nær kommune som vår.

Og tilhørighetsfølelse er ikke noe som bygges over natten. Ikke minst gjelder dette i tider der arbeidspending inn og ut av kommunen er stor. Tilhørighet er ikke et tomt honnørord – det dekker en viktig realitet. For å ta et eksempel: Elever som opplever tilhørighet til sin skole, vil være med på å ta vare på den. Du gjør ikke hærverk på en skole som er din. I en kommune er tilrettelegging av møteplasser og fellesskapsarenaer nødvendig, men det som virkelig teller, er kvaliteten på disse. Nye tider behøver nye former og nye ritualer, som det føles meningsfylt for et flertall å delta i. Derfor er det viktig at fellesskapsarenaene åpner opp for det mangfold som faktisk er til stede i befolkningen. Dette har vi slett ikke alltid vært så dyktige til, men de senere årene har gitt oss viktig lærdom. Vi har akseptert det reelle mangfoldet, og forstått at vi likevel kan utvikle følelse av tilhørighet på tvers av de skillelinjer som i utgangspunktet kan synes vanskelig å overskride. I høy grad gjelder dette også kommunens organisasjon og arbeidsmåte. Det er nødvendig med nærhet og oversiktighet. Det er nødvendig at veien til lokalsamfunnets ulike institusjoner ikke føles for lang og tung. Den skal kunne gås av alle, uten hinder, når det trengs. Bare slik kan et virkelig lokaldemokrati opprettholdes, og gjøres åpnere og mindre byråkratisk. Og jo større kommunen er, desto mer innsats må det til for å oppfylle det legitime kravet om nærhet og åpenhet. Når vi ser oss tilbake til 2012, ser vi at kommunen har anstrengt seg for å virkeliggjøre disse idealene. På noen områder har vi lykket bra, på andre områder ikke fullt så godt. Og egentlig er det vel slik det må være: Lokaldemokratiet er en kontinuerlig prosess, med stadig nye muligheter for forbedring. Vi kan ikke sette oss ned og erklære oss fornøyde. Gjør vi det, har vi allerede stagnert.

I de tyve årene som kommuneplanen dekket, har de miljømessige utfordringene rykket oss tettere inn på livet. Miljøforandringene merkes både globalt og lokalt. Vi har måttet justere vår oppfatning av hva som er en bærekraftig utvikling. Samtidig har dette ført til ny etterspørsel etter f. eks. økologisk produserte varer og kortreist mat, og omstillingen har ført til nye produkter av høy kvalitet – ett eksempel kan være spesialiteter basert på kjøtt fra elg,

som har blitt litt av et varemerke for kommunen. Også innen skogbruket har den aller nyeste teknologien ført til en ny giv, som basis for bioenergi-produksjon.

Jeg har bladd meg gjennom kommuneplanen fra 2012, og lurer på hva jeg skal gjøre med den, nå som planperioden er over. Jeg skulle jo rydde bort mest mulig av stablene mine, men det kan vel ikke være nødvendig å la alt gå i papirdunken? Jeg tror sannelig jeg sparer på den. Et dokument som dette er et tidsvitne. Jeg synes det skal få lov til å bli med videre, som en påminnelse om at vi er nødt til å tenke lenger enn til neste årsoppgjør.

Når alt kommer til alt, er samfunnet summen av menneskene; av drømmer og mål, vilje og evner, glede og trivsel – men også muligheter til å komme seg gjennom de tunge dagene som hvert eneste menneske vil møte i sitt liv. En plan er bare et stillas, eller kanskje en ramme, men det er en viktig ramme, for innenfor den skal våre liv utformes og leves.»

